

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:

אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזמרה של: אורה מושקוביץ ע"ה

משואות-יצחק

במפרשים

ני"ל ע"י מ. מושקוביץ * משיאית-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ח

פרשת קדושים

א. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק יט' פסוקים ג/ ד/

(ג) איש אמו ואביו תיראו. להורות¹⁹ שלא יהיה הכבוד בהם על אפן שיהיה לבו גם בהם, אף על פי שיכבדם במאכל ובמשקה ובמלבוש²⁰, כמו שהזכירו ז"ל באמרו: יש מאכל לאביו פסיוני וטורדו כן העולם²¹ (קדושין לא, א). אבל יהיה כבודו להם כמכבד נוראים אצלו למעלתם עליו²². ואחר כך באר ענין שבת²³ באמרו: ואת שבתתי תשמרו. שלא על שבת בראשית בלבד הנהיר, אבל על כל מיני השבת, שהם: שבת בראשית²⁴, ושבת הארץ²⁵ ושמיטת כספים²⁶, המעידים על חדוש העולם²⁷. ובאמרו אתר כך

(ד) אל תפנו אל האילים. באר¹⁹ שכאשר הנהיר ואמר "לא תעשה לך פסל"²⁸ (שמות כ, ד) לא בלבד אסר לקבלם עליו לאלהים²⁹, אבל אסר אפלו לכבדם³⁰. ולעשות "מסכה" בשעות ידועות, להשיג בה הצלחות קנינים מדומים וזולתם³¹.

ג

19. שיטת רבינו היא שפרשתנו היא מעין 'ישנה תורה' לעשרת הדברות, בבחינת 'יצוות מבוטאות' לפי שיטת הרמב"ן בהקדמתו לחומש הברית. 20. וזהו הענין הנ"ל: איזהו כבוד? מאכלו וישיבתו מלבוש ומסכה וכנים ומיצוא, ויהיו בסדר פנים ופיתו שאפילו מאכלו בכל יום פסיוני וטורדו לו פנים יעופות ונעש עליו. 21. והעולם כן הוא כבודו לאביו פסיוני פעם אחת אחר לו אביו: מנין לך כל אלה? אבד לך סבא, מאי איכפת לך עד דתחיו ואכיל וכלית? לעס ואכול כעין כלבים המדשדשו ואכילום. אם כן הראהו שקשה עליו ה' תופפותו. 22. וזהו הענין שם הלכה ד' איזו מירא? לא יעמיד בסקומו וכו'. 23. על פי שיטתו שהיודים כן הדבר החמישי עד לראשון, כאשר בכל אתר יאחד מיתוסף ביאור או הרחבה. 24. שהוזכרה כבר לא רק בעשרת הדברות אלא גם בפרשת כי תשא (לא, יב"ז) ובפרשת ויקהל (לה, ב"ג) בקשר עם מלאכת המשכן. 25. שהוזכרה כבר בסוף פרשת משפטים (כג, י"א) ותורחב הכתיבה עליה לר"ל בפרשת בהר. 26. פרשת ראה (טו, א"ג). 27. בעוד שבת בראשית בודאי מעידה על חידוש העולם ("כי ששת ימים" וכו') וכן שמיטת קרקעות ("ושבתה הארץ שבת לה" - ל"ט ט"ז) כשבא שנת בראשית, הש"י הקטנה בין שמיטת כספים ובין חידוש העולם יובן על פי שיטת הרמב"ן בדברים טו, א ד"ה מקץ שבע שנים תעשה שמיטה, וזה לשונו: ...הוסיף לבאר כי היא שמיטה לה' גם בהשגט כספים, וזה טעם "כי קרא שמיטה לה'" שהיא "שבת לה'", וכל המעשים ישובתו (עכ"ל). וכתב בעל ספר החינוך (מצוה תמ"ח): ...ונקבע בלבבינו הבטחון הגדול בשם ברוך הוא (עכ"ל). והרי ידוע (ספר אמונה ובטחון המיוחס לרמב"ן) כי כל הבוטח מאמין, ולא כל המאמין בוטח. הרי שהבטחון בה' מביא לידי אמונה. רבינו יסביר שיסוד ושוורש כל אמונה היא האמונה בחידוש העולם (ובזה סוטה משיטת הרמב"ם במורה).

ד

28. רבינו רואה שהפרשה חוזרת לדבר השני, תוך כדי דילוג על הדבר השלישי ("לא תשא") ללא כל הסבר לכך. 29. כמשתמע מהמשך הלשון "לא תשתחוה להם ולא תעבדם". 30. וזה פירוש ילפנות אל'. 31. גם זה שייך לביאור של "לא תעשה לך פסל", שאפילו דבר שאינו עבודה זרה ממש אלא מעין טלסמה (כפי שרבינו באר בארוכה בשמות לד, ו ד"ה אלהי מסכה) גם אסור (והוא ביאור הסיפא של פסוקנו שרבינו לא הביא עליו דיבור נפרד).

שאלות

1. איך רואה פרשנו את המצוה בפסוקנו מופנת בכל הפרשה כוללה? קדושים
2. מהו כבוד ומהי יראה ואיך זה מתבטא?
3. למרות ה"פסיוני" לא הוא לא היה בסדר?
4. מה סוסי שבת יש ומה ההקדף ביניהם?
5. "כל פוטח מאמין ולא כל מאמין פוטח" התוכל להרחיב ולהסביר?
6. איך פסוק ד' מתקשר לפסוק ט'?
7. מה בדיוק האיסור שפרשנו לומר פסוק ד'?

* * *

ב. תורת משה - האלשיך .

פרק יט' פסוק ה': וכי תזכחו זבח שלמים לה' לרצונכם תזכחהו (י"ט ה.)

הנה ידוע כי אין חפץ ה' רק בקרבנות תורה שאינם באים על חטא, ולא בקרבנות הבאים על חטא, כמאמר הכתוב (תהלים נ כג) זוכה תודה יכבדני, שהוא בלי חטא. כי טוב הוא העדר החולי מהחליא להרפא. וזה יאמר פה הנה הזהרתי קדושים תהיו וכו', הנה מהיותכם קדושים ימשך רב טוב לכם כי לא תצטרכו לזכוח על חטא. כי אם כאשר תזכחו יהיה זבח שלמים, ולא זבח חטאת או אשם הבאים על חטא. וזוה ינעם טעם תביר שבמלת תזכחהו. ואף גם זה לא אכריחכם, כי הלא שמוע מזבח טוב (שמואל א טו כב). וזהו אומר הרצונכם תזכרהו.

או יאמר על דרך הקודם. וכי תזכחו, זבח שלמים יהיה, כי שלום ביניכם לבין אלהיכם. שאפילו עולה הבאה על הרהור או למאן דאמר על מצות עשה, לא תצטרכו. ושמא תאמר מה זכות יחשב לי מה שאני אוכל, והלא טוב היה שאקריב עולה שכולה כליל לה'. לזה אמר גם זבח שלמים לה' הוא, וזהו שלמים לה', כי הלא גם שהשלמים אינם כעולה שכולה לה', רק קצתו למזבח וממנו לכהנים ורוכו לבעלים. הנה אחשיבהו כאלו כולו לה', וזהו אומר לה'. והטעם כי הנה לה' הנזכר, לפי רצונכם תזכחהו ויהיה לה' כולו כליל, אם היה יתברך מתרצה בזה. נמצא שאחרי כן משולחן גבוה אתם זוכים, מלבד מה שאינו בא אפילו על הרהור חטא.

או שיעור הכתוב לפי זה. וכי תזכחו זבח שלמים גם לה' יחשב כעולה, ואדרבה טוב ממנה, כי זהו לרצונכם כדורון בלי חיוב רק לרצונכם. מה שאין כן העולה שהיא חיוב ואין להחזיק לך עליה טובה.

שאלות

1. מהו הנושא הכללי המצטיק את פרשנו בפואו לפרש פסוק זה?
2. יותר טוב להיות בריא מאשר להרפא מן החולי, בצצט אלף מה הוא מכוון כאן ומה הוא דורשי מצאנו?
3. איך הוא מסביר את המלה: "לרצונכם"?
4. מה חשיבות קרבן שלמים למרות שרק חלקו לטובה?
5. "כדורון בלי חיוב" למה זה כה מצולף?

* * *

ג. רבינו בחיי

(ו) ביום זבוחנו יאכל מצוה לאטור בתם ראשון עשתי. וממחרת מותר לאכלו גם כן אם נותר מיום ראשון וזהו שרבים נאכלים בעשתי ימים וקריה אחד. הוא לילה האמצעית שבין שני הימים. כי הלילה שאחר ימי הימים אינו נאכל לפי שהוא נותר. וגם אינו נשרף עד הבקר לפי שהשרפה ביום ימי האש. והנה ממנו על יום השלישי נאש ישרף, לא בא להתיר באכילתו בלילה אלא ביום השלישי ביום.

שאלות

1. מהי המצוה לכתחילה?
2. עז מתי מותר לאכול ומאימתי אסור לאכול?
3. מאינה טעות הוא בא להצילנו בענין הליילה?
4. מהו "נותר"?
5. מתי ומה נשרף?

* * *

3/1

ט) וּבְקִצְרֵכֶם וְגו'. טעם שהתחיל לדבר בלשון רבים וגמר אמר בלשון יחיד לא תכלה, נתפון לשלל דעת טועים אשר אומרים כי כשאין דבר מספיק לעניים אין לו לתן, על דרך אומרו (מלכים ב' פ"ד מ"ג) מה אתן זה לפני מאה וגו', לזה צנה ה' בלשון יחיד לומר שאפלו אחד לבד עליו חובת פאה, הגם כי פאה של אדם אחד מועטת היא לכל עניי ישראל, וכמו כן במצות לקט ופרט ועוללות אמר לשון יחיד מטעם הנזכר. וטעם סמיכות מצנה זו לענש כרת, אולי שרמז שלא יאמר אדם אם הזיד ונתחייב כרת מעתה אין לשמור עצמו מכל אשר יזדמן לפניו במעשה הרע כי כבר נתחייב כרת, לזה אמר ובקצרכם את קציר ארצכם פרוש כשגרים עד שנקצר קציר ארצו שהוא כרת האמור בסמוך לא תכלה פאת שדה לקצר אותה במעשים רעים אחרים. והודיע בזה שלא תפירת כל הנפש אלא הענף שבו רמוז מצנה זו, ועדין ישנה לראות אחרים דבוקים בשרשם, כי כל נפש ישראל יש לה שרשים למעלה כנגד כל מצות התורה. ואמר ולקט קצירך וגו', פרוש אפלו בענף החטא עצמו לא יוסיף לחטא, כי יש לה לדעת מאמר הרב האר"י ז"ל כי בטבע הקדשה להשאיר במקום שתהיה בו רשם, ואם כן הגם שנקרת, עדין יש השארות הקציר שם, והוא שצנה עליו ולקט קצירך לא תלקט ברוב פשעים, כי ה' חפץ שבאמצעות הלקט ההוא יתעורר וישוב בתשובה לפני ה' וירחמהו, כי הלא תמצא שאמרו ז"ל (יומא פ"ו.) שאפלו עבר אדם על פרייתות ומיתות בית דין תשובה וכו' מכפרין, וכמאמר הנביא (הושע י"ד) שובה וגו' עד ה' אלהיך, ודרשו ז"ל (שם) גדולה תשובה שמגיעת עד כסא הכבוד פרוש שהגם שנקרת החוט המחבר עד כסא הכבוד ולא נשאר אלא חלק קטן בקרבן התשובה מגיעתו עד כסא הכבוד:

מאמ

1. איך כרסנו מפרש את המצור מלשון רבים מלשון יחיד?
2. מה לפי זה הדין?
3. כרסנו קובע שדין זה נהג עם בלקט, פרט וצוללות, התוכל להסביר?
4. כרסנו מסביר את הקירבה של דין זה לצונש כרת מלשון אלאורית, התוכל להסבירו?
5. מה בצצט רוצה כרסנו מלמדנו כאן מכלל זה?
6. "כטבץ הקדושה להאיר במקום שתהיה בו רשם" התוכל להסביר אמירה זו של האר"י הקדוש?
7. מה משמעותה כאן בצנינו?